

De dissertatie "Probing Futures, Acting Today" van Caroline Maessen onderzoekt hoe organisaties alternatieve toekomsten kunnen verbeelden om dagelijkse toekomstvormende praktijken te veranderen teneinde complexe maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Organisaties hebben de neiging door lineair denken hun verbeeldingsvermogen te beperken tot conventionele toekomsten, wat effectieve reacties op problemen zoals klimaatverandering en sociale ongelijkheid belemmert. Het gevolg is dat na de zoveelste heisessie voor visieontwikkeling, er nog steeds niets fundamenteel verandert. Hoe de toekomst zich ontvouwt, tegen de achtergrond van maatschappelijke complexe problemen, gaat vaak voorbij onze collectieve verbeeldingskracht. Organisaties hebben moeite om zich te verbinden met onconventionele toekomsten en acties in het heden daarop af te stemmen. Voor betekenisvolle verandering moeten organisaties navigeren tussen de aantrekkingskracht van inspirerende onconventionele toekomsten en de behoefte aan stabiliteit en controle.

Maessen heeft in twee (semi) publieke organisaties onderzocht waarom dit zo lastig is en hoe organisaties daarin ondersteund kunnen worden.

Het onderzoek benadrukt het belang van "probing futures", een praktijk die provocerende concepten – de toekomstprobes – introduceert die patronen zichtbaar maken die daarvoor collectief niet werden gezien en dialoog en verbeelding stimuleren over mogelijke toekomsten. Dit omvat een cyclisch proces van uitproberen, gewaarworden en reageren, waardoor organisaties verbeelde toekomsten en huidige acties kunnen verbinden. De resultaten laten zien dat deze manier van handelen – probe, sense, respond – onwennig is en het "zijwaarts oprekken" van de verbeelding, in plaats van ver op een tijdlijn, ongemak oproept. Het samenwerken met creatieve studenten helpt om tot onconventionele probes te komen en deze een tijd te verdragen om reacties te onderzoeken, maar organisaties lijken onbewust dit proces te saboteren door terug te trekken naar de structuur van het bekende.

Drie empirische studies tonen de noodzaak aan om het psychologische ongemak dat gepaard gaat met het zijwaarts oprekken van verbeelding en de creatieve spanning tussen verbeelde toekomsten en huidige realiteiten te cultiveren (Studie 1), suggereren relationaliteit naast alsof-realiteit als een voorwaarde voor het voeren van waardengesprekken om verbeelde alternatieve toekomsten en alledaagse toekomstvorming met elkaar te verbinden (Studie 2), en herinterpreteren ondersteunende – scaffolding – praktijken als zowel cognitief als relationeel (Studie 3). Uiteindelijk pleit Maessen voor een verschuiving van traditionele toekomstplanning naar een dynamischer, verkennende benadering – probing futures – die onzekerheid omarmt en diverse perspectieven aanmoedigt. Het cultiveren van verbindende adaptieve handelingsruimte in een "as-if real realm" tussen inspiratieve praktijken in een "irreal realm" en dagelijkse handelen in de "real realm" kan organisaties in staat stellen vandaag anders te handelen voor een betere toekomst. Het onderzoek beschrijft de bundels van activiteiten die de praktijken binnen de verschillende realms vormen, die de creatieve spanning die wordt opgewekt door "probing futures" cultiveren of ondermijnen. Het bevat ook praktische aanbevelingen voor creatieve professionals en docenten in het hoger onderwijs.